

"Zahire bakılırsa insan bir zerre hükmündedir. Fakat insanın taşıdığı ruha, kafasına taktığı akla, kalbinde beslediği istidatlara nazaran bu âlem-i şehadet dardır, istiab edemez." cümlesini izah eder misiniz?

İnsanın maddesi yani cismi küçük olabilir, lakin insanın vücuduna sayısız duygular konulmuştur. Bu duyguların hepsi bir terazi gibi, Allah'ın rahmet ve ihsanı ile vermiş olduğu nimetleri tartıp buna karşı şükredecek bir derinliğe ve genişliğe sahiptir. Mesele insanın gözü beş on gramlık bir et parçasıdır, lakin öyle bir terazidir ki insan görüntü alemindeki bütün rahmet ve nimetleri bu terazi ile tartar ve gözün vasıtası ile şükreder.

Yine insanın yaratılışına takılan maddi ve manevi her bir cihaz, Allah'ın ulvi ve kudsi isimlerinin manalarına açılan bir pencere gibidir. İnsan bu cihaz penceresi ile Allah'ın isimlerinin defineleri hükmünde olan manaları ve tecellileri anlar ve açar. Bu cihazlar sayesinde Allah'ı, isimleri ile beraber tanır. Mesela akıl bir cihazdır, insan bu cihaz ile Allah'ın isimlerinin manasını çözümler ve anlar.

Şu içinde bulunduğumuz dünya Allah'ın her bir isminden hasıl olan ayrı ayrı sanatların sergilendiği bir sergi salonudur. İnsan ise bu sergi salonunun en donanımlı ve kuşatıcı seyircisidir. Her bir sanatı anlamak ve takdir etmek kabiliyeti insanda mevcuttur. İşte insan bu sergilenen sanatları bilip hayatında da teşhir ve ilan edecek bir misafirdir.

Mesela bu salonda Allah'ın **Adl** ismi kendisini sanatları ile sergiliyor. İnsan bu sergilenen adalet manasını burada okuyup sonra hayatına tatbik ederek, bu manayı ilan etmesi en önemli bir vazifesidir.

İnsan, *bilinmeyeni bilinen ile kıyas yapmadan, bir şeyi idrak edemez.* Bu yüzden Allah kendi isim ve sıfatlarını kıyaslaması ve idrak etmesi için insana bir takım vehmi ve farazi hatlar tayin etmiştir. Bu hatlar sayesinde insan Allah'ın mutlak ve sınırı olmayan isimlerini bilebilir ve bulabilir.

Mesela insana vehmi ve farazi olarak cüzi bir kudret verilmiştir. İnsan bu cüzi kudretini Allah'ın sonsuz kudretine bir dürbün, bir mikyas yaparak, kıyasa gider ve bir derece o sonsuz kudret hakkında malumat sahibi olur. İnsan der; "*Ben cüzi kudretim ile şu evi yaptım; Allah ise sonsuz kudreti ile bütün kainatı yaptı.*" Şayet bu cüzi kudret olmasa idi, insan hiçbir zaman Allah'ın sonsuz kudretini hissedip bilemeyecekti. Ama insandaki bu cüzi kudret ve buna benzer bir takım farazi hatlar hakiki anlamda insanın değildir. İnsan bu cüzi sahibiyet ve malikiyet duygularını sadece kavramak ve kıyaslamak için kullanabilir. Şaşırp da, "*gerçek sahibim*" derse, şirk derelerine yuvarlanır.

İşte cisim açısından altmış yetmiş kiloluk bir maddeye sahip olan insan, sahip olduğu bu manevi duygular ve cihazlar sayesinde bütün kainatı ahlakaya alacak bir derinliğe ve genişliğe sahiptir. İnsanın küçük bir dil ile yeryüzündeki bütün yiyecek ve içecekleri en derin lezzetleri ile tadabilmesi meselemizi çok güzel özetliyor. Dil maddesi itibari ile (dünyaya nisbeten) zerre kadar, ama kabiliyeti açısından yeryüzünü ihata ve ahluka ediyor.